

STUDIJE

I KATEHEZA IMA SVOJ VLASTITI JEZIK

Joseph Gevaert

U ovo malo prostora koji mi je do-
dijeljen, nemoguće je samo nabrojati
probleme koji se odnose na katehetski
jezik.¹ Nećemo govoriti o enormnoj ko-
ličini spisa o filozofiji jezika, struktu-
ralnoj analizi, teološkom jeziku itd.,
koji itekako interesiraju katehezu.

U svakidašnjoj praksi, što se tiče kon-
kretnih govornih zahtjeva, kateheta ili
učitelj u vjeri, ne mogu očekivati ne
znam kakav ishod od učenih diskusija
ili različitih produblivanja. Progonjeni
oprečnim instancijama vjernosti i pri-
lagodbe, čuvanja tradicionalnog govo-
ra i kreativnosti, teološke preciznosti
i vjerskog neznanja učenika, mnogi bi
htjeli, ako ne baš onu magičnu formu-
lu novog jezika, ono bar kakav orijen-
tir, kakav oslonac.

Kakvim jezikom treba govoriti u ka-
tehezi i u vjerskoj pouci? Što misliti o
novim načinima izlaganja kojim se slu-
že katekizmi? Je li još uvijek potrebno

uvoditi učenike u tradicionalni način
govorenja o vjeri, ili je bolje dati se na
stvaranje potpuno novih govora?

Da bi se došlo u susret brigama oko
minimalne sigurnosti kateheta i osta-
lih vjeroučitelja, ne bi bilo beskorisno
založiti se za neke kriterije, koji čine,
u jednom određenom smislu, osnovnu
gramatiku katehetskog jezika. Premda
na prvi pogled apstraktni i teorijski,
ovi kriteriji imaju veliko praktičko zna-
čenje.

S druge strane, da bi se izbjegle kon-
fuzije, dodajmo odmah da se na ovim
stranicama neće govoriti o jeziku u
semantičkom i literarnom smislu, nego
u antropološkom i kulturnom.² Odnosit
će se dakle na vrstu govora koji se upo-
trebljava u katehezi da bi se učinio
živim i aktivnim — ostajući do kraja
vjeran — govor objave kojega je Bog
uputio čovjeku.

Osim toga ne treba se zavaravati da

1) Za prvu informaciju koja se odnosi na pro-
blem jezika, usp. H. HALBFAS, *LINGUAGGIO ED
ESPERIENZA NELL'INSEGNAMENTO DELLA RE-
LIGIONE, UNA NUOVA LINEA PER LA CATECHE-*

SI, Herder, Roma, 1970; F. WEIDMANN, *Religion-
sunterricht als Sprachgeschehen*, Benziger Ver-
lag, Zürich, 1973.

2) *EVANGELII NUNTIANDI*, br. 63.

zionirati sa stanovišta ovog kriterija.

Moglo bi se složiti s onim što je primjetio belgijski kateheta F. Lefevre, govoreći o katehezi u katoličkim školama: »Postati odrastao na području vjere zahtijeva uvođenje u posebnost vjerskog jezika . . . u okvirima školske kateheze, radi se bez daljnjega o uvođenju u jezik u kojem se konkretizirala katolička vjera. Govor o Bogu ne treba uvijek stvarati »ab ovo«. Toliki su svjedoci uzeli riječ prije mene. Na takav način, glas biblijskog čovjeka, riječ Isusova, formulacija predaje, pomoći će mi da uđem u sasvim poseban svijet. U ovome je velika zadaća školske kateheze. Bolje nego u bilo kojem drugom ambijentu, u njoj se može progresivno poučavati vjerski alfabet, vjerska gramatika, vjerska sintaksa, literarne vrste, literatura, vrijedne stranice, osnovna djela, velike predaje, vlastita artikulacija religioznog govora. Iz ovoga proizlazi velika važnost koja je bila uvijek pripisivana i koju i danas treba pripisivati biblijskoj katehezi i u dobrom dijelu povijesti Crkve . . .«³

2. Kršćanski govor se kreće između apsolutne vjernosti izvoru objave i nužne aktualizacije u današnje kulturalne kategorije

Bilo bi posve besmisleno zaključiti iz predašnjeg načela da bi se kateheza trebala iscrpsti u »arheološkom« uvođenju u jednostavno povijesni govor prošlosti, ili pak u shvaćanju teološko-znanstvenog govora koji bi svojim najvećim dijelom pripadao povijesti.

Osnovna nakana kršćanskog jezika, ukoliko je kristalizirana u biblijskim i

povijesnim dokumentima, jest predstaviti se kao vječna sadašnjost. Kršćanska poruka jest poruka spasenja za sve ljude, svih vremena, bilo koje kulture. To znači, da bi na bazi osnovne odgovornosti kršćana i Crkve, kršćanstvo trebalo prenositi i navještati na način da odzvanja uistinu kao poruka spasenja za današnje ljude, koji žive u posve drugačijim kulturnim uvjetima od onih biblijskih.

Stoga katehetski jezik — kao i onaj teološki, liturgijski, itd. — treba se utjeloviti u velike kulturalne kategorije današnjice, u svjetove pojedinih osoba i društvenih kategorija. Takvo je načelo izričito formulirao II. vatikanski sabor kad kaže: »(Crkva) sve od početka svoje povijesti naučila je istraživati kršćansku poruku služeći se konceptima i jezicima različitih naroda. Osim toga trudila se da ga rasvijetli mudročću filozofa. U svrhu da bi prilagodila, koliko je to potrebno, Evanđelje bilo mogućnostima svijetu, bilo zahtijevima mudrih. Takva prilagodba propovijedanja objavljene riječi treba biti zakonom za svaku evangelizaciju«.⁴

Dokumenat Talijanskih Biskupskih Konferencija o katehezi, na jednom mjestu tvrdi da »se kateheza mora služiti govorom koji odgovara današnjoj kulturi i pomoći ljudima današnjice da shvate Objavu«.⁵

Drugim riječima, uvođenje u kršćanske egzistencijalne jezike zahtijeva također prevođenje u današnje kategorije. Vjernost pologu i njegovoj primarnoj nakani apsolutno zahtijeva takvo pretakanje. Lako će se uvidjeti da se ta dužnost ne odnosi samo na katehezu, nego na sve govore Crkve, a na pose-

3) F. LEFEVRE, *School met catechese of schol. catechese? u »Collationes«, 8 (1978), s. 418.*

4) GAUDIUM ET SPES, b. 44.

5) IL RINNOVAMENTO DELLA CATECHESI, b. 76.

ban način one teološke, koji, između ostalog, trebaju pretočiti poruku u velike današnje kulturalne kategorije. Iz ovih teoloških ostvarenja kateheza može izvući veliku korist.

Katehetski jezik treba dakle tražiti delikatnu ravnotežu između vjernosti i pretakanja u današnji način govorenja. S obzirom na ovu stvar *Evangelii nuntiandi* primjećuje: »Pitanje je bez sumnje delikatno. Evangelizacija gubi puno od svoje snage i od svoje učinkovitosti ako nema u vidu konkretni narod kojem se obraća, ako se ne koristi njegovim jezikom, njegovim znakovima i simbolima, ako ne odgovori na njegove probleme, ako se ne zanima za njegov stvarni život. Ali, s druge strane, evangelizacija riskira gubitak vlastite duše, da iščezne, ako njen sadržaj postane prazan, odnaranavljen uz izliku da ga se pretoči ili ako se želi prilagoditi sveopća stvarnost mjesnom prostoru, žrtvuje se ova stvarnost i razara se jedinstvo bez koje nema univerzalnosti.«⁶

3. Katehetski govor, budući da je u službi poruke spasenja, treba se po svojoj biti obratiti čovjeku koji traži svoje spasenje

Da bi se konkretno ostvarilo katehetsko služenje, treći je kriterij od neobično velike važnosti. On je djelomično sadržan u predašnjem, ali zaslužuje da odvojeno bude stavljen u žižu.

Kršćanska poruka jest poruka spasenja i obraća se čovjeku koji je »po-

treban spasenja«. To uključuje da se kateheza obraća dubinskim pitanjima čovjeka, posebno kada je govor o posljednjem smislu egzistencije.

»Kršćanska poruka — primijećuje J. H. Walgrave — koju propovijeda Crkva a naučava kateheza, odgovor je na upite — najdublja životna pitanja — s kojima se svako ljudsko biće, upravo zbog svoga ljudskog bivovanja, sučeljuje, i koje si postavlja svaki čovjek, također izravno kad postane svjestan svoje ljudske situacije.«⁷

Stoga katehetski jezik po svojoj biti karakterizira struktura upit-odgovor, u smislu da se obraća čovjeku koji je izravno ili neizravno, u potrazi za definitivnim spasenjem svoje egzistencije. Ni u kojem slučaju kateheza ne smije izaći iz ove osnovne strukture.⁸ Uvijek mora ići za tim da sluša ovo ljudsko traženje, čita u dubini njegove probleme, držeći se načela koja je već dao II. vatikanski sabor u svom dokumentu *Gaudium et Spes*.⁹ S obzirom na to i bazični dokument o *Obnovi kateheze* govori neobično jasno: »Tko god želi govoriti današnjem čovjeku o Bogu na djelotvoran način, treba krenuti od ljudskih problema i imati ih uvijek u vidu dok se izlaže poruka. Ovo je uostalom nutarnji zahtjev svakog kršćanskog govora o Bogu. Bog Objave je uistinu »Bog s nama«, Bog koji poziva, koji spašava, koji daje smisao našem životu; njegova je riječ predodređena da prodiere u povijest, da bi svakom čovjeku objavila pravi poziv i dadne mu mogućnost da taj isti ostvari.«¹⁰

6) *Evangelii Nuntiandi*, b. 63.

7) J. H. WALGRAVE, *Theologie en catechese*, u »*Tijdschrift voor catechese*«, 5 (1975), s. 25.

8) Bez daljnega, Objava se ne iscrpljuje u odgovorima na izravna čovjekova pitanja, bilo da na mnoge upite uopće ne odgovara, bilo da temeljito, kritički, pristupa čovjekovu pitanju, bilc da poziva čovjeka da izide iz vlastitog svijeta da

bi ukoračio u neočekivanu dimenziju Božju. Ali ona podrazumijeva cijeli ovaj čovjekov prosljed koji je u potrazi smisla vlastite egzistencije.

9) Odnosi se na shemu kojom se služilo u prvom dijelu dokumenta, bb. 1—45.

10) *IL RINNOVAMENTO DELLA CATECHESI*, b. 77.

Govoreći konkretno, kateheza se neće uvijek trebati samo ucjepljivati u ovu osnovnu strukturu upita-odgovora, nego će morati često odgajati odgovor, oslobađati ga od tolikih površnih i marginalnih preokupacija koje će ga gušiti; kritizirati uskost njegovih formulacija i ljudskih odgovora, slijedeći osnovnu zakonitost Božje pedagogije u Bibliji. U svjetlu ovih načela izbija jasno na vidjelo da se kateheza ne smije svesti na apstraktno iznošenje istine. Ona mora govoriti životno, što vodi u spasenje. Njen posljednji objektiv nije čisto znanje, nego potpuno shvaćanje načina kršćanskog vjerovanja i življenja spasenja koje dolazi od Boga s jedne strane i biva prihvaćeno od čovjeka kao Božjeg sugovornika u neprestanom otkupljivanju ljudske osobnosti.

II. Posebne zakonitosti katehetskog jezika

Crkva se služi pluralizmom jezika kao što su: jezik objave preko gesta, iskustva, riječi; kerigmatski jezik; teološki jezik; dogmatski jezik; liturgijski jezik; proročki jezik današnjice . . . Među ove spada i katehetski.

U užem smislu katehetski jezik (ukoliko se razlikuje od drugih crkvenih jezika) ima vjerojatno ovo kao osnovno obilježje: »ravna se načelom razumijevanja osnovnih institucija kršćanstva, tj. da ih kršćani shvate dok se nalaze u konkretnim situacijama i da se te iste prilagode njihovim mogućnostima poimanja«.¹¹

Uvođenje u ove zakonitosti kršćanstva nužno uključuje, kao što je to bilo rečeno već na početku, razumije-

vanje osnovnih izražaja govora života i kršćanske vjere. Iako je svaki od ovih govora pomalo objekt znanstvenih specijalizacija, uz stvaranje potonjih tehničkih govora, kateheza bi morala odgojiti svakog pojedinog kršćanina za shvaćanje osnovnih izražaja dotičnih, izbjegavajući tehnicizam i suhu znanstvenost. Ovo opće načelo bi se moglo konkretizirati na slijedeći način:

1. Uvođenje u biblijski jezik

Nema kateheze koja ne bi bila uvođenje u događaje Starog ili Novog Zavjeta. Osnovne stvarnosti povijesti spasenja u Izraelu, velika djela, geste, riječi Isusa iz Nazareta, okosnice su katehetskog priopćivanja. Biblijska saopćavanja neće trebati poznavati samo s njihova materijalnog stanovišta, nego prodrijeti u bit njihove poruke. To odmah, s druge strane, zahtijeva poznavanje koliko-toliko biblijskih znanosti da bi se shvatili različiti stilovi, literarne vrste, njihovo mjesto u krugu ostalih znanosti. Nužno uključuje svijest daleke kulturne odsutnosti ovih tekstova od jedne znanstveno-tehnološke situacije u kojoj se danas živi. Već prema osposobljenosti slušača, kateheza će se služiti rezultatima biblijskih znanosti na takav način da one doprinose boljem shvaćanju biblijskog jezika.

2. Uvođenje u simbole vjere

Već su od početka kršćani osjećali potrebu sintetičkog izražavanja i ispovijedanja njihove vjere u Boga otkupitelja i spasitelja. Govor ispovijedi vjere pripada onom pologu vjere kojega zreli kršćanin treba poznavati u biti i kojega kateheza na svaki način treba prenositi i asimilirati, osvjetljavajući

11) J. H. WALGRAVE, *cit. čl.*, s. 20.

njegovo značenje za današnjeg čovjeka. Stoga se i danas kateheza vraća na doktrinalne sinteze po uzoru simbola, da su po mogućnosti u što većem skladu s jezikom suvremenog čovjeka. Na ovome području značajan je najnoviji pokušaj francuskog episkopata.¹²

3. Teološki jezik

Već je sasvim razumljivo u Crkvi, da jezik kateheze nije jezik teologije, i da kateheza nije neka popularna teologija.

S druge strane, ne znači da će kateheza obezvređivati doprinos teološke znanosti s obzirom na sveukupan zbir jezika unutar kršćanstva, niti će smjeti zaobilaziti uvođenje katehizanata u doprinose dotičnih.¹³

Svaka kateheza je dužnik teoloških razmišljanja prošlosti o osnovnim kategorijama kršćanstva: milost, spasenje, otkupljenje, Crkva, itd. Također i danas bilo Učiteljstvo, bilo kateheza, ovi se u velikoj mjeri od teološkog promišljanja ovih centralnih kategorija. Unutar naše kulture teologija doprinosi bitno tome da se može izdefinirati što je kršćanska vjera i kako se ona, prema izazovima pozitivnih mogućnosti i ograničenosti ove kulture postavlja.

Stoga će suvremena kateheza prihvatiti neke osnovne kategorije obnovljene teološke misli, naročito one koje je prihvatilo Učiteljstvo u svom službenom i redovnom govoru (usp. Vat. II; mnogobrojni dokumenti Papa i Biskupskih konferencija). Bez daljnjeg, ona

se neće smjeti izgubiti u tehničkim i specijaliziranim govorima ili u posebnim terminologijama ovog ili onog teologa.

4. Liturgijski jezik

Već je od ranih početaka kateheza rezervirala počasno mjesto uvođenju u liturgijski način saopćavanja. Molitva, sakramenti, kult, sve su to osnovni oblici za izražaj i slavljenje vjere i kršćanskog života. Takvo uvođenje sadrži kršćanska molitva u svojim karakterističnim artikulacijama, zazivanja Oca i Sina i Duha Svetoga, naglašavanje osnovnih odnosa kršćanina prema Bogu.

Ona sadrži i iskustveni govor koji se nalazi u srcu sakramentalnih slavljenja: na pr. veliki simboli sakramenata Pokore, Pričesti, itd.

Liturgijska slavlja sačinjavaju osnovicu govora kojeg zreli kršćanin prakticira redovito, barem svake nedjelje, kao izražaj svoje vjere i kršćanskog izbora.

5. Etičko-društveni jezik

Po utjelovljenju u svijet i na bazi osnovnog zakona ljubavi, kršćanin govori također karakterističnim govorom prisutnosti u svijetu, koji se artikulira u karitativnim službama, gestama oslobođanja, zauzimanja pozicije na društvenom i etičkom području, političkim prosudbama, motiviranjem na koje-kakve zauzetosti kršćana u svim sektorima života.

Jezik kojim se govori u ovome kontekstu, ima bez sumnje posebne karakteristike, koje se uče u katehezi, naro-

12) *IL EST GRAND LE MYSTÈRE DE LA FOI*, Centurion, Paris 1979.

13) *O teološkom jeziku, usp. B. MONDIN, Il problema del linguaggio teologico. Come parlare di Dio, oggi?* Edizioni Paoline, Roma, 1977. Posebno odnos između teologije i kateheze, usp.

GRUPPO ITALIANO CATECHESI, Teologia e catechesi in dialogo. Atti del III Incontro Nazionale dei Catecheti Italiani, Frascati 1978, Edizioni Dehoniane, Bologna 1979. Osim toga već citirani članak od J. H. WALGRAVE, koji je jedan od najboljih što se tiče dotičnog argumenta.

prikladniji jezik rješava sve ili skoro sve probleme kateheze. Problemi jezika nisu drugo doli samo jedan dio problema s kojima se susreće kateheta.

I. Osnovni zahtjevi kršćanskog jezika

Katehetski jezik mora prije svega uvažiti osnovne kriterije kršćanskog, jer kateheza nije ništa drugo doli jedan od oblika u kojem se nagovještaj Evandjelja konkretizira. Da bi se nadoknadio barem mali dio sigurnosti obzirom na problem jezika u katehezi, moglo bi biti od koristi ovo što slijedi.

1. Pristup kršćanskoj dimenziji prolazi nužno kroz shvaćanje kršćanskog egzistencijalnog govora

U praksi — naročito što se tiče vjerske pouke u školi — često se riskira da se ignorira ili se gubi iz vida najosnovniji zakon ljudskog rasta u zrelosti: shvaćanje egzistencijalnog kulturnog pologa.

Uistinu, velike ljudske dimenzije ne postoje doli kroz svoje povijesno-kulturne konkretizacije i izriču se kroz toliko iste govore, koje su kroz muku stvarale generacije. Socijalna dimenzija, na pr., postoji kroz oblike konkretizacije suživota, društvene strukture-komunikativne govore. Estetična dimenzija postoji konkretizirajući se kroz umjetnička djela, umjetničke govore, literarna stvaranja, itd. Tako isto religija postaje prisutnom u povijesti konkretizirajući se kroz izraze specifičnog vjerovanja, obreda, gesta, znamenitih iskustava, itd.

Rast u dozrijevanju bilo koje ljudske dimenzije, pridružujući i one religiozne i kršćanske, moguć je samo kroz paž-

ljivo uvođenje u velike izražaje, u osnovne jezike, u kojima se ljudske dimenzije izražavaju i konkretiziraju.

Da bi se na pr. postigla zrelost u bilo kojem sektoru znanstvenog napretka, treba nadugo i naširoko studirati tehničke i specifične jezike koje su znano-sti stvorile da bi se kazale i dorekle. U postizavanju jedne određene estetičke zrelosti treba se nužno sučeliti s velikim majstorima i njihovim djelima kroz koja su se izrekli.

Sve to skupa nije ništa drugo doli normalna posljedica načela utjelovljenja i radikalne društvenosti čovjeka. Moglo bi se formulirati kao opće načelo: *ne može se ući u posjed niti jedne od velikih ljudskih dimenzija a da se ne prođe kroz dimenziju jezika u kojemu su one izrečene.* Konkretno, imajući u vidu kršćanstvo: nikada se neće zrelo i odraslo znati što je to kršćanstvo, ako se strpljivo ne prostudiraju osnovni govori kroz koje se ono kazuje: njegovo vjerovanje, velika iskustva povijesti spasenja sadržana u Bibliji, svjedočanstva i razmišljanja velikih vjernihika, ponude vjere sa strane suvremene Crkve, njen kulturni jezik, itd.

Ovo načelo, sve dovle gledano sa čisto ljudskog stanovišta, nalazi svoje posljednje uporište u tome što za kršćanina, značajni dokumenti kroz koje se iskazuje kršćanska vjera — na poseban način Biblija, Predaja, govor crkvenog Učiteljstva — imaju obligatnu vrijednost i postaju utočištem i nezaobilaznom načelnošću.

Zbog toga, kateheza i vjerska pouka koje se skoro isključivo iscrpljuju u sadašnjim iskustvima mladih ili u problemima današnjice (moralni, društveni, politički . . .) ne dopuštaju postizavanje jedne određene zrelosti u kršćanstvu. Mnoge će prakse trebati redimen-

čito u katehezi mladih i odraslih. Na pr., jako je teško shvatiti katehezu koja ne bi uzela u razmatranje barem neka osnovna načela nauke Crkve koji bi se odnosili na društveni život, ili koja ne bi posvetila barem neku pažnju interventima na društvenom, ekonomskom i političkom području. Objekt takvog pristupa ne iscrpljuje se samo u shvaćanju sadržaja; on je također točno poimanje vrste govora kojega kršćanstvo promiče na području ovih sektora života.

III. Posebne oznake katehetskog jezika

Druga serija vrijednosti kojih će se trebati držati u katehetskoj praksi i u vjerskoj pouci, odnosi se prije svega na kulturnu situaciju u kojoj će se ostvariti današnji katehetski čin.

1. Simbolično-evokativni jezik

Bilo je uvijek teško govoriti o Bogu. Nikad se ne može govoriti o njemu kao o nekoj stvari ili bilo kakvoj osobi. Objektivizirajući, opisni ili izravni govori pogrešni su. Svaka ljudska riječ je neprikladna da bi okarakterizirala njegovu bit, njegovo djelovanje obzirom na čovjeka.

Stoga je u svim religijama izrađen simboličko-evokativni govor. Stvari u svijetu, osobna i zajednička iskustva... postaju izazovom, pozivom na nevidljivu i transcendentalnu stvarnost koja je Bog. Takav je govor na poseban način razrađen u Bibliji. Mnogovrsni čini i povijesna iskustva figuriraju kao simboli posljednje uvjetovanosti čovjeka u sučeljenju s Bogom: iskustvo muke rada i obitelji, robovanja i slobode, izgnanstva i povratka, zemlje i pripadno-

sti jednom narodu. Novi Zavjet služi se još obilatije ovim simboličko-evokativnim jezikom: susret s Nikodemom, sa Zakejom, sa Samarjankom, umnažanje kruha, ozdravljenje bolesnih, prisposoba o izgubljenom sinu, muka i smrt... postaju simbolično-evokativnim izražajima ljubavi Božje prema ljudima, i u isto vrijeme, sakramentalnim znakom u kojem se ona ostvaruje.

Za katehezu je neobično važan ovaj tip govora. Ne radi se o tome da bi se imale drugačije riječi, nego da se govori jezikom koji je drugačiji od onog znanstveno-horizontalnog, da bude opisan i objektivizirajući. Shvaćanje simbolično-evokativnog jezika predstavlja posebne teškoće u jednom kulturnom ambijentu koji je jako usmjeren da isključuje ovu vrstu govora, te ga prosuđuje kao »predznanstvenim«, »subjektivnim«, »mitskim«, itd.

2. Prizemljeni jezik

Potreba simbolično-evokativnog jezika neće smjeti biti nikada razlogom govorenja nekog nestvarnog i izvitoperenog govora.

S jedne strane, živi se u jednoj kulturi koja je neobično osjetljiva za istraživanje stvarnosti (premda to čini vrlo često jednostrano u znanstveno-objektivnim terminima, i stoga vrlo skućeno); s druge strane, kršćansko spasenje se ne obraća nekom općenitom čovjeku, nego konkretnim ljudima, ucjepljenim u živote i jedinstvene kontekste.

Stoga će katehetski jezik buditi autentičnu stvarnost obitelji, društva, škole, međuljudskih odnosa, osvjetljujući njegove pozitivne i negativne vidove. Ne služi neki idilični jezik, dalek od

konkretne stvarnosti u kojoj treba živjeti kršćanski život. Jednostavna stvarnost opstojanja, skrupulozno priznata, produbljena u svojim osnovnim upitima, postaje izvanrednom ponudom za simbolično-evokativni jezik. Gledajući sa stanovišta jezičnog katehetskog prizemljenja, mnogi će katehetski govori trebati biti još jednom preišljeni i pročišćeni.

3. Jednostavni, živi, autentični, jezik

Za razliku od striktno znanstvenih govora koji trebaju tehnički i specijalni aparat uzdignuti na zavidnu visinu, kateheza je pozvana da govori jednostavnim, živim i autentičnim jezikom.

Evandeoski jezik ostaje normom jednostavnosti govora; uziman je direktno iz stvarnosti, životan je sve do u korijene gesta i riječi, autentično svjedočanstvo onoga što je življeno i vjerovano.

Negativno govoreći: katehetski jezik je suzdržljiv obzirom na lijepe formule i izražaje — čiji smisao i značenje za konkretan kršćanski život, slušač ne razumije, premda mogu biti teološki posve ispravni. Specifične formule doći će na kraju procesa shvaćanja a ne na početku.

Pozitivno govoreći: katehetski jezik je neobično ovisan o svjedočenju katehete, koji neće ponavljati ono što je čuo, nego će založiti svoju vlastitu osobu da bi poruka bila što vjerodostojnija.

4. Jezik prilagođen današnjoj kulturi

Bez daljnjega, kateheza ne smije govoriti služeći se terminologijom koja je vlastita iskustvenim i pozitivnim zna-

nostima, jer ta terminologija nije prikladna za evociranje transcendentne stvarnosti.

Ali je od velikog značenja da se katehetski jezik prilagodi novoj slici svijeta i čovjeka u kojoj znanstveni i tehnološki pristup stvarnosti zauzima eminentno mjesto.

Ovo zahtijeva od katehete da uzme za ozbiljno doprinos različitih znanosti i filozofske antropologije koja kritički ispituje promjenu ljudske slike.

Prije svega mora doći na vidjelo nešto od one velike osjetljivosti našeg vremena obzirom na pravo i autentično oslobađanje čovjeka. Veliki ideali modernog čovjeka (jednakost, sloboda, pravda, zauzimanje za bolji svijet, itd.) trebaju biti prisutni.

Također i stil istraživanja i vrednovanja treba naći svoj prostor u katehetskom govoru. U kulturi koja je navikla na metode vrednovanja i objektivnog istraživanja, previše autoritativan katehetski govor naišao bi na odbojnost i neprihvatanje. Htjeti nametnuti istine sa argumentima autoriteta ili tradicije, a koje ne bi bile shvaćene u svom značenju za konkretni život, ne bi vodilo ničemu. Trebat će se ozbiljno založiti da bi vjera postala znakovita. Trebat će je uskladiti s ljudskim iskustvom i vidjeti na koji način odgovara tom iskustvu. Takva mogućnost i vrednovanje ne zahtijeva samo razloge intelektualnog rada, nego također i mogućnosti praktičnog vrednovanja, kroz iskustva i najkonkretnije objektivne.

5. Jezik koji poziva na slobodu

Kršćanska istina nije nikada apstraktna; ona je istina za život, istina koja zahtijeva da bude življena, shvaćena u svojoj dubini dok se živi ozbiljno i u

konkretnosti života. Kateheza — ukoliko se bavi onima koji nisu još čvrsto pristali uz kršćanstvo, ili koji su u svakom slučaju stavljeni pred pluralistički izbor vizija života — zainteresirana je da se predstavi kao ona koja je za slobodu čovjeka, kao ona koja nudi mogućnost probanja i eksperimentiranja. Poslije svega kršćanska istina nije znanstvena evidencija, nego misterij, dar. Onaj koji ju ne prihvaća ili ju ne shvaća, nije nužno lud ili zao.

6. Jezik prilagodbe

Na koncu, naznačimo posljednju karakteristiku. Katehetski se jezik mora prilagoditi što je više moguće konkretnim uvjetima različitih dobi, mnogovrsnim situacijama različitih društvenih kategorija. Ovo je specifično katehetski teren.

Ne radi se o kriteriju kojega bi mogli zamijeniti pređašnji, naprotiv trebat će ga držati u vidu kod primjenjivanja gore spomenutih kriterija. Takva prilagodba zahtijeva veliku moć »slušanja« posebnosti, i »govorenja« spe-

cifičnog jezika kategorije koju se katehizira. Prilagodba se ne sprovodi time što se polazi od knjiga, nego zahtijeva stalnu prisutnost među onima kojima se navješta.

Pri primjeni ovog kriterija prilagodbe postoji uvijek rizik simplifikacije ili još gore podjetinjavanja vjere. Ovo će trebati izbjegavati pod svaku cijenu. Govoriti, na pr. jezikom mladih, ne znači s druge strane, da to mora ići na uštrb »odraslosti« kršćanske poruke. Prvo zrenje ne sastoji se u uklješćivanju u posebnost dotičnog jezika, nego naprotiv, u otvaranju prema jednom odraslom vjerskom jeziku.

* * *

Svako od ovih načela zahtijevalo bi posebno produbljenje i adekvatno razlaganje. Dok ih apliciraju na pojedine didaktičke jedinice, kateheta ili vjeroučitelj pokušat će osobno iskusiti kako je najbolje postaviti, poboljšati, promicati, ispravljati osobni govor kojega stavljamo u službu kateheze.